

**ENSENYAMENT I APRENTATGE
DE
LA LECTURA
I
L'ESCRITURA
A
EDUCACIÓ INFANTIL**

ÍNDEX

0. PREÀMBUL

1. INTRODUCCIÓ

1.1. ASPECTES BÀSICS PER A L'ENSENYAMENT I L'APRENTATGE DE LA LLENGUA A EDUCACIÓ INFANTIL

1.2. LENGUATGE ORAL

1.3. LENGUATGE ESCRIT

2. L'ENSENYAMENT I L'APRENTATGE DE LA LECTURA

2.1. QUÈ ENTENEM PER LECTURA

2.2. QUÈ FEM

2.3. COM HO FEM

2.4. PROCÉS DAVANT DE LA LECTURA D'UN TEXT

2.5. UN EXEMPLE DE FUNCIONAMENT DE LA BIBLIOTECA D'AULA

2.6. UN EXEMPLE DE FUNCIONAMENT DE LA BIBLIOTECA DE CICLE

2.7. SITUACIONS DE LECTURA

3. L'ENSENYAMENT I L'APRENTATGE DE L'ESCRITURA

3.1. QUÈ ENTENEM PER ESCRITURA

3.2. QUÈ FEM

3.3. COM HO FEM

3.4. ETAPES EVOLUTIVES EN EL PROCÉS DE L'ESCRITURA

3.5. SITUACIONS D'ESCRITURA

4. ANNEX: PROJECTES DEL CICLE

5. ANNEX: MÍNIMS DE LLENGUA

0. PREÀMBUL

El grup de mestres del cicle d'educació infantil volem començar la redacció d'aquest document fent referència al currículum del segon cicle d'educació infantil on, a la introducció, podem llegir:

*“...A la nostra societat, l’entorn immediat de l’infant és ple de lletra impresa. L’infant té curiositat i interès per descobrir per a què serveix i com funciona. Es tracta d’encaminar aquest interès perquè s’iniciï i s’impliqui en el procés de descoberta i comprensió del funcionament del codi escrit. Les situacions de comunicació real en què intervenen la lectura i l’escriptura són les més idònies per a aquest aprenentatge. **L’ús funcional i significatiu de la lectura i l’escriptura ha de portar, doncs, amb la intervenció educativa pertinent, a l’inici del coneixement i característiques del text escrit, adquisició a què s’arribarà en el cicle inicial de l’educació primària.**”*

La referència a aquest paràgraf del currículum ha de servir per contextualitzar i entendre tot el document que presentem.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. ASPECTES BÀSICS PER A L'ENSENYAMENT I L' APRENTATGE DE LA LLENGUA A EDUCACIÓ INFANTIL

EL MESTRE:

- Tenir una organització clara de l'aula -espais, grups, temps...-.
- Conèixer els alumnes a partir de l'observació utilitzant els instruments d'obtenció de dades -registres, diari de classe, reflexions personals...-.
- Programar amb rigor però deixant sempre un marge de flexibilitat.
- Realitzar activitats funcionals, significatives i obertes per tal d'atendre la diversitat i motivar els alumnes.
- Partir dels coneixements previs dels nens i formular reptes assequibles posant-los en situació de pensar.
- Proporcionar diversitat d'estratègies, eines i materials.
- Afavorir la interacció i la comunicació en el grup.
- Posar els alumnes en contextos i situacions reals de llenguatge oral i escrit.
- Ser dinamitzador i un bon model lingüístic.
- Saber ser reflexiu -seguir els nens i ajudar-los a avançar-.

EL NEN: Desenvolupament de les capacitats que han de permetre que els infants arribin a ser competents quan la seva maduresa ho permeti.

- Capacitats motrius
- Capacitats emocionals o d'equilibri personal
- Capacitats socials -relacionals i d'inserció i actuació social-
- Capacitats cognitives -de pensament-

El desenvolupament de les capacitats i la seva interrelació ha de permetre als nens i a les nenes créixer íntegrament com a persones en el món actual, amb uns aprenentatges continuats i progressius, que seguiran a l'etapa d'educació primària amb el desenvolupament de les competències bàsiques.

1.2. LLENGUATGE ORAL

OBJECTIU: Utilitzar el llenguatge oral com a vehicle de comunicació i saber parlar per donar resposta a diverses situacions comunicatives.

FUNCIONS DEL LLENGUATGE ORAL:

1- INFORMATIVA	→Habilitats: preguntar, explicar, descriure...
2- INTEL·LECTUAL	→Habilitats: consensuar, formular hipòtesis, justificar, raonar, predir, acordar...
3- ACONSEGUIR FER FER	→Habilitats: avisar, suggerir, convidar, donar ordres...
4- EMOTIVA-PERSONAL	→Habilitats: opinar, manifestar sentiments.
5- SOCIAL	→Habilitats: felicitar, saludar, agrair, excusar-se, disculpar-se...
6- REFLEXIVA	→Habilitats: contrastar, relacionar,...

1.3. LLENGUATGE ESCRIT

OBJECTIU: Utilitzar de manera autònoma l'escriptura i la lectura per desenvolupar-se com a persones responsables en la nostra societat alfabetitzada.

FUNCIONS DEL LLENGUATGE ESCRIT:

- 1- ÚS CIENTÍFIC. Per conèixer i aprendre (llibres de consulta, diccionari...).
- 2- ÚS PRÀCTIC. Per informar i informar-se (notes, llistes de la compra, horaris de transport, tiquets, omplir impresos...).
- 3- ÚS LÚDIC. Per gaudir (jocs de passatemps: mots encreuats, sopa de lletres...).
- 4- ÚS LITERARI. Per emocionar-se (poemes, contes, rodolins, endevinalles...).

2. L'ENSENYAMENT I L'APRENTATGE DE LA LECTURA

2.1. QUÈ ENTENEM PER LECTURA

Llegir és comprendre un text. I com gairebé tot en l'educació infantil també l'aprenentatge de la lectura es fa de manera global i molt lligada a l'escriptura.

2.2. QUÈ FEM

Estem immersos dins d'un món de codis (imatges, lletres, números...) i els adults (mestres, pares,...) hem d'ésser **bons models lectors**.

A infantil el text literari que es treballa per excel·lència és EL CONTE juntament amb poemes, endevinalles, dites, embarbussaments... Els altres textos (programes, pòsters, sortides, ...) que arriben a l'aula es llegeixen i es guarda un model a l'espai de la biblioteca d'aula.

Així intentem treballar de manera significativa els textos que podem agrupar en:

- Informatius** (menús de menjador, notes, programes de mà...)
- Literaris** (contes, poemes, endevinalles, cançons, dites, embarbussaments...)
- Científics** (llibres monogràfics d'animals, del cos..., enciclopèdies d'imatges, diccionaris...)
- Lúdics/ Instructius** (receptes de cuina, instruccions per poder jugar, ...)

2.3. COM HO FEM

- a) **Aprenentatge dels hàbits i de les actituds positives** per aconseguir una ESCOLTA ACTIVA: seure bé, fer atenció, escoltar, fer silenci i participar demanant el torn de paraula.
- b) **Lectures variades atenent a les diferents tipologies textuais** i gairebé un conte per dia, inicialment amb el suport de la imatge. Aprendre a mirar contes tots sols -en silenci- o compartint la lectura amb algun company o adult.

- c) **Potenciar les habilitats motrius** de saber girar les pàgines, i també les **d'orientació i perceptives** per tal de saber posar el conte del dret.
- d) **Tot el treball més reglat d'aprenentatge del codi** –abecedari- per, a poc a poc, arribar a descodificar i comprendre el text. Les activitats més comunes serien: - Familiarització i reconeixement del seu nom i dels noms dels altres nens. - Reconeixement de la majoria de lletres i dels seus sons –relació so / grafia-. Ex.: joc de les lletres.
- Diferenciació de la posició d'un determinat so dins d'una paraula.
 - Reconeixement de paraules treballades dins de textos: cançons, poemes, dites...
 - Jocs de lectura (en grup): possibles noms dins d'una mateixa paraula com per ex.: Mariona (mar - ona)
 - Identificar un nom canviant les vocals. Ex.:pal, pel, pil, ..on diu pal? -Joc del penjat, sopa de lletres....
 - Inici del desxifrat de paraules amb suport visual.

2.4. PROCÉS DAVANT DE LA LECTURA D'UN TEXT

Diferenciem 3 moments: a) Abans de la lectura, b) durant la lectura, i c) després de la lectura.

- a) Situar el que anem a llegir (conte, revista, programa, nota...) Depenent de quin sigui el text crear expectatives, hipòtesis, activar coneixements previs....Si és un conte mirar bé la portada per veure quina informació ens dóna, diferenciar text d'imatge...
- b) Escoltar activament . Si és el cas, anar ratificant les hipòtesis, o potser formular-ne de noves...
- c) Verificar les nostres hipòtesis. Mirar si s'ha entès (preguntes de comprensió). Percebre la part emocional: si ens ha agradat, si ens ha fet por,Pensar altres finals.

2.5. UN EXEMPLE DE FUNCIONAMENT DE LA BIBLIOTECA D'AULA

Cada classe té l'espai de la biblioteca on els nens trien d'anar-hi en el moment dels racons.

Normalment hi poden anar de 2 a 4 nens cada sessió de jocs de racons que sol durar entre $\frac{1}{2}$ hora i $\frac{3}{4}$. De sessions se'n fan d'1 a 2 per dia.

El fons de cada biblioteca d'aula consta de: diferents tipus de contes, llibres de coneixement (enciclopèdies d'imatges, d'animals,...), diccionaris, pòsters, programes de mà i dossiers de cançons, poemes, escrits o dibuixos que porten els nens, o d'altres que s'han fet a la classe, informacions diverses....També hi ha les revistes de diferents temàtiques; a P5 sempre hi ha el Tatano i els nens en van fent un seguiment al llarg del curs.

El tema préstec, si s'inicia, és a P5 i acotant el temps (durant un mes o un trimestre).

L'organització es duu a terme amb els mateixos nens.

2.6. UN EXEMPLE DE FUNCIONAMENT DE LA BIBLIOTECA DE CICLE

El fet de tenir una biblioteca de cicle ens ajuda a sistematitzar més l'estona de lectura cada setmana. Es fa sempre amb mig grup i hi assisteixen tots els nens una vegada a la setmana. Sempre es fa dins la mateixa franja horària. A la biblioteca de cicle es disposa del mateix tipus de fons que a les biblioteques d'aula.

Funcionament:

-S'entra i es compleix la rutina de rentar-se les mans. Mentre es recorden les normes.

Amb els de P3 es presenten a partir del conte d'imatges gegants.

-Es recita el poema que tenim situat al plafó corresponent (ho fa la mestra, i si algun nen el sap també ho pot fer).

-Es llegeix un conte que després passarà a la classe, al racó de la biblioteca.

-Es llegeixen contes lliurement (sols, amb parella, amb la mestra...).

-Es deixen els contes sobre la taula i s'acaba la sessió tornant a llegir el poema que s'ha recitat al principi.

2.7. SITUACIONS DE LECTURA

	El mestre com a model lector	El nen com a part activa
ÚS PRÀCTIC	<ul style="list-style-type: none">.Notes informatives (sortides, de l'escola...).Programes (la Xarxa,...).Notes instructives (receptes de cuina, jocs, enunciat d'un treball a fer...)	<ul style="list-style-type: none">.Noms dels nens de la classe / llistats....Rètols.Menús del dia del menjador.Catàlegs/ revistes...
ÚS CIENTÍFIC	<ul style="list-style-type: none">.Ús del diccionari.Llegir llibres de consulta	
ÚS LITERARI	<ul style="list-style-type: none">.Llegir contes.Llegir poemes.Llegir embarbussaments, endevinalles,...	<ul style="list-style-type: none">.Títols de contes

3. L'ENSENYAMENT I L'APRENTATGE DE L'ESCRITURA

3.1. QUÈ ENTENEM PER ESCRITURA

S'entén per escriptura la producció de textos dotats de significat. Aprendre a escriure implica aprendre una sèrie de processos cognitius que van més enllà del que és simplement codificar missatges. I com gairebé tot en l'educació infantil també l'aprenentatge de l'escriptura es fa de manera global i molt lligada a la lectura.

3.2. QUÈ FEM

Estem immersos dins d'un món de codis (imatges, lletres, números...) i l'adult (mestres, pares,...) hem d'ésser **bons models escriptors**.

A infantil es treballa l'escriptura a partir del nom propi. El nom és un referent molt útil. A partir del propi nom i el dels companys els nens i nenes van aprenent el codi escrit.

Intentem treballar de manera significativa els textos que ens arriben a l'aula.

Els podem agrupar en:

- Informatius** (menús de menjador, notes, programes de mà...)
- **Literaris** (contes, poemes, endevinalles, cançons, dites, embarbussaments...)
- Científics** (llibres monogràfics d'animals, del cos, enciclopèdies d'imatges, diccionaris...)
- Lúdics/ Instructius** (receptes de cuina, instruccions per poder jugar, ...)

3.3. COM HO FEM

a) Els aspectes formals de l'escriptura

Creiem que l'ús de les lletres majúscules (anomenades també "lletra de pal") facilita la iniciació a l'aprenentatge de l'escriptura. Les lletres majúscules són més fàcils d'escriure per als alumnes, ja que exigeixen un domini menor de la psicomotricitat fina.

b) Els recursos didàctics

- El nom propi i el dels companys.
- El nom dels personatges dels contes treballats.
- Paraules dels textos treballats.
- El coneixement de l'estructura dels diferents tipus de textos.
- La resolució dels dubtes. És important que els nens i les nenes puguin resoldre en el mateix moment els dubtes que els sorgeixen quan composen un escrit. En aquests moments, si és necessari, s'ha d'intervenir per tal d'ajudar i potenciar la reflexió de l'alumne.
- La correcció col·lectiva. Aquesta pràctica en la composició de textos permet que els alumnes exterioritzin els seus coneixements i els comparteixin amb els altres. Igualment, la correcció col·lectiva incideix en un dels hàbits més importants que cal tenir quan s'escriu: la revisió del text.
- La lectura del text escrit. Cal crear en els alumnes l'hàbit de rellegir l'escrit abans de donar-lo per acabat. És una bona autocorrecció i reforça també l'hàbit de la revisió.
- La mestra com a model escriptor.

c) Tot el treball més reglat d'aprenentatge del codi –abecedari-. Les activitats més comunes serien:

- Familiarització i escriptura del seu nom i dels noms dels altres nens. Ús de diferents materials: lletres magnètiques, lletres per enfilar... Treball a l'ordinador.
- Escriptura de noms comuns a partir dels diferents treballs d'aula.

- Diferenciació de la posició d'un determinat so dins d'una paraula. Ex: Joc de la fuga de vocals... dins dels propis noms, ...
- Completar textos (fuga de paraules treballades): contes, cançons, poemes, dites...
- Espectura col·lectiva de paraules, petits textos, de les notes adreçades a les famílies.
- Espectura lliure individual.

3.4. ETAPES EVOLUTIVES DEL PROCÉS DE L'ESCRITURA.

-Etapa presil·làbica.

- a) Hi entren els grafismes primitius (gargots i pseudo-lletres), les escriptures unigràfiques (una sola lletra) sense control de quantitat.
- b) Espectures fixes, amb predomini de grafies convencionals (lletres).
- c) Espectures diferenciades: introduint canvis en el repertori (varietat), en la quantitat.. El nen encara no estableix cap relació entre la forma oral i la grafia.
- d) Produccions que, a més de servir-se de quantitat i repertori variable tenen per primer cop relació amb el seu valor sonor: la primera lletra és una de les que conté la primera síl·laba del nom.

-Etapa sil·làbica.

El nen escriu la paraula amb un número de lletres igual als cops de veu (sí·labes). Inicialment les produccions poden no respondre a una correspondència estricta grafia-síl·laba (sovint el nen afegeix lletres per arribar al mínim que considera necessari). Les lletres poden correspondre's o no al valor sonor convencional.

-Etapa sil·làbica – alfabètica.

Cada grafia es correspon a un so, a vegades a una síl·laba. La correspondència es pot regir o no pels valors sonors convencionals.

-Etapa alfabètica.

Cada grafia representa un fonema. Hi ha correspondència so-grafia.

3.5. SITUACIONS D'ESCRITURA

El mestre com a model escriptor

El nen com a part activa

	El mestre com a model escriptor	El nen com a part activa
US PRÀCTIC	<ul style="list-style-type: none"> .Notes informatives (sortides, demandes a les famílies...) .Notes instructives (receptes de cuina...) .Presentació de programes, cartells,... .Menús del dia del menjador de l'escola. 	<ul style="list-style-type: none"> .Noms dels nens de la classe / llistats... .Confecció de programes, cartells,... .Escriptura a partir de fotos i imatges de catàlegs, revistes...
US CIENTÍFIC	<ul style="list-style-type: none"> .Ús del diccionari .Ús de llibres de consulta 	<ul style="list-style-type: none"> .Descripció. .Vocabulari específic dels projectes, blocs temàtics, ...
US LITERARI	<ul style="list-style-type: none"> .A partir de contes, poemes, embarbussaments, endevinalles, dites... 	<ul style="list-style-type: none"> .Títols de contes. .Completar poemes, dites... .Inventar i escriure rodolins, endevinalles,Inventar contes.
US LUDIC	<ul style="list-style-type: none"> .Barrija-barreja. .La primera lletra mana. .Paraules amagades (dins d'una paraula). .Fuga de lletres. .Sopa de lletres. .Mots encreuats. .Encadenats. .El penjat. .L'intrús. 	<ul style="list-style-type: none"> .Confecció d'aquests jocs.

4. ANNEX: PROJECTES DEL CICLE

A educació infantil sempre estem treballant de manera globalitzada, és a dir establint relacions entre els continguts de les diferents àrees, a fi de contribuir al desenvolupament dels nens i de les nenes, acostant-los a la interpretació del món, donant-hi significat i facilitant-los la participació activa.

El llenguatge oral i escrit es troba immers a totes les activitats diàries: a les rutines, al treball i al joc als racons, a l'esmorzar, al pati –al joc reglat i al joc lliure-, a la resolució de conflictes, a les converses espontànies, a les comunicacions amb les famílies...

És per tot això, que les mestres d'educació infantil considerem aquest document com l'eix troncal bàsic per a l'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura. A partir d'aquest eix, totes les activitats es treballen i es programen tenint en compte el grup d'alumnes i d'acord amb l'organització i la manera de fer de cada tutora.

També, a nivell de cicle desenvolupem uns projectes que ens ajuden a sistematitzar i reforçar tot aquest treball lingüístic:

-ELS CONTES POPULARS –lectura d'imatge, els petits contes, el llenguatge plàstic i el llenguatge corporal –representacions teatrals-.

-PARELLES LINGÜÍSTIQUES

-SUC DE CONTES

-MESTRES DE LLETRES *-aquest es va iniciar el curs passat i per dur-lo a terme es tindrà molt en compte el nivell i la motivació del grup classe-.*

Aquests projectes han anat naixent en el dia a dia de l'aula. Després els hem compartit, els hem valorat i els hem anat adaptant i integrant en el fer personal de cadascuna. Creiem que, d'aquesta manera, aquests projectes afavoreixen el creixement personal dels nens i nenes i, com a mestres ens ajuden a fomentar i compartir la nostra riquesa personal i professional.

5. ANNEX: MÍNIMS DE LENGUA

El curs 2013/14, després de reunir-nos amb les companyes de cicle inicial, vam revisar els mínims a assolir pels nostres alumnes en acabar el cicle d'educació infantil -a P5-:

LLENGUATGE ORAL –ESCOLTAR I PARLAR-

1. **Saber escoltar amb actitud receptiva** diferents tipologies de textos: -Narratius –contes...-
-Instructius –fitxes...--Informatius
-notes...--Literaris –poemes, endevinalles...-
2. **Memoritzar i recitar** textos literaris –poemes, cançons...-.
3. **Explicar** vivències i narracions senzilles –fets viscuts, contes, fer demandes, respondre a preguntes...-.
4. **Ús adequat del vocabulari bàsic**, propi de l'edat i fer una **pronúncia correcta** del màxim de sons fonètics –vocàlics i consonàntics-.

LLENGUATGE ESCRIT –LLEGIR I ESCRIURE-

1. Familiaritzar-se i reconèixer **el seu nom** i el dels **companyes**.
2. Reconèixer i discriminar **paraules treballades** en diferents tipus de textos.
3. Reconèixer i relacionar **so-grafia de la majoria de les lletres** –les vocals tòniques i les grafies segures-.
4. Treballar la **consciència fonològica**.
5. Treballar **el traç**: agafar bé el llapis, motricitat fina, sanefes.
6. Treball de **l'espai i direccionalitat** de la lecto-escriptura –de dalt a baix, d'esquerra a dreta-.
7. Treball de **bons hàbits**: postura corporal, bona presentació.

REVISIONS DEL DOCUMENT

- .- Document revisat el curs 2011/12 (febrer, 2012)
- .-Document –apartat dels mínims- revisat el curs 2013/14 (abril, 2014)
- .-Document revisat i actualitzat el curs 2014/15 (novembre, 2014)